

Asia: VN/23885/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi hyvinvointialueesta annetun lain sekä eräiden muiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne hyvinvointialueesta annetun lain 11 §:n muutoksista (Hyvinvointialueiden seuranta, ohjaus ja laillisuusvalvonta)

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus pitää hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden ohjaukseen liittyvien eri ministeriöiden (ainakin osin) päällekkäisten neuvottelukuntien, neuvotteluiden ja valtakunnallisten tavoitteiden yhdistämistä kannatettavana ja yhtyy esitettyyn näkemykseen ohjauksen tehostumisesta ja hallinnollisen taakan keventymisestä ehdotetun muutoksen myötä. Neuvottelumenettelyiden selkiyttämistä ja niiden tavoitteellisuuden vahvistamista on pidettävä hyvänä asiana.

Näkemyksenne hyvinvointialueesta annettuun lakiin lisättävästä 12 a §:stä (Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevat valtakunnalliset tavoitteet)

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen näkökulmasta on tarkoituksenmukaista huomioida tiedonhallinnan ja digitalisaation kehittämisen tavoitteet osana hyvinvointialueiden tehtäviä koskevia valtakunnallisia strategisia tavoitteita. Valtakunnallisiin tavoitteisiin voitaisiin sisällyttää esim. asiakas- ja potilasturvallisuuspoikkeamien ja haitta- ja vaaratapahtumailmoitusmenettelyjen uudistamista koskevia sisältöjä.

Näkemyksenne hyvinvointialueesta annetun lain 13 §:n muutoksista (Hyvinvointialueneuvottelukunta)

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus pitää hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden ohjaukseen liittyvien eri ministeriöiden (ainakin osin) päällekkäisten neuvottelukuntien, neuvotteluiden ja valtakunnallisten tavoitteiden yhdistämistä kannatettavana ja yhtyy esitettyyn näkemykseen ohjauksen tehostumisesta ja hallinnollisen taakan keventymisestä ehdotetun muutoksen myötä. Neuvottelumenettelyiden selkiyttämistä ja niiden tavoitteellisuuden vahvistamista on pidettävä hyvänä asiana.

Näkemyksenne hyvinvointialueesta annettuun lakiin lisättävästä 13 a §:stä (neuvottelu hyvinvointialueen kanssa)

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus arvioi, että vaatimuksen poistamiseen ministeriöiden jokaisen hyvinvointialueen kanssa erikseen käymästä neuvottelusta sisältyy riski siihen, että kunkin alueen erityispiirteet jäävät huomiotta ja kunkin alueen oman ääni jää kuulumatta.

Muut huomiot

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus pitää yleisellä tasolla tärkeänä, että sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskeva ohjaus perustuu tutkittuun tietoon ja ohjaustoimien huolellisiin vaikutusarvioihin, ja että päätöksenteossa huomioidaan toimenpiteiden yhteiskunnalliset vaikutukset kulloistakin hallituskautta pidemmällä aikajänteellä. Päätöksentekoon voi kohdistua talouskeskeisestä ohjauksesta ja hyvinvointialueiden rahoituksen niukkuudesta johtuvaa painetta, joka saattaa johtaa tahattomiin negatiivisiin seurausvaikutuksiin etenkin hauraille ja haavoittuville asukkaille. Taustalla voi olla kansalaisten/asukkaiden välttämättömien hoidon ja palveluiden tarpeiden tunnistamatta jääminen tai se, ettei toimenpiteiden laajakantoisia seurausvaikutuksia oteta riittäväällä tavalla huomioon.

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus pitää välttämättömänä, että asiakas- ja potilasturvallisuuden tilannekuvaa tarkastellaan ja arvioidaan hyvinvointialueiden ohjausneuvotteluissa osana sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä toteutumista. Edellytykset hyvinvointialueiden järjestämistä toteutumisen ja kustannusten hallinnan kannalta välttämättömien toimien arviointiin vaativat nykyistä parempaa tietopohjaa ja jo olemassa olevien tietovarantojen parempaa hyödyntämistä.

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus korostaa yhdenvertaisten ja laadukkaiden palveluiden toteutumista koskevan tavoitteen tärkeyttä sekä sitä, että asiakas- ja potilasturvallisuus on osa sosiaali- ja terveydenhuollon ja siellä annettavan hoidon ja palveluiden kokonaisuutta ja vaikuttavuutta. Turvallinen hoito ja palvelu on näyttöön perustuvaa ja vaikuttavaa ja se toteutetaan oikein ja oikeaan aikaan. Ennakoiva toiminta on vaikuttavampaa ja kustannusvaikuttavampaa kuin turvallisuuspuutteiden eskaloituminen ja virheiden korjaaminen jälkikäteen.

Asiakas- ja potilasturvallisuus on olennainen osa sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten hallintaa. Terveydenhuollon haittojen korjaamiseen arvioidaan kuluvan Suomessa vuosittain vähintään noin 1 mrd. euroa (Valtiontalouden tarkastusvirasto 7/2021). Tämän päälle tulevat vuosittain sosiaalihuollon asiakasturvallisuuden pettämisen kulut, joista ei ole tietääksemme tehty arviota. OECD:n mukaan puolet vahingoista olisi vältettävissä ennakoinnilla ja riskinarvioinnilla. Asiakas- ja potilasturvallisuus on päivittäistä työtä, jota tulee johtaa, seurata ja arvioida, sekä tehdä toimenpiteitä ja jatkuvaa kehittämistyötä.

Asiakas- ja potilasturvallisuuden seurantamittarit on vakiinnutettava osaksi hyvinvointialueiden vaikuttavuusperusteista johtamista ottamalla ne osaksi kustannusvaikuttavuus-mittaristoa (KUVA) ja vähimmäistietosisältöä. Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus on päivittänyt ja julkaissut

hyvinvointialueiden käyttöön ns. tarkistuslistaindikaattorit ja ns. never event –indikaattorit sekä perustanut hyvinvointialueiden nimeämistä edustajista koostuvan asiakas- ja potilasturvallisuusmittareiden konsensusryhmän, joka työskentelee sopiakseen kansallisesti yhteisistä asiakas- ja potilasturvallisuuden määrällisistä vertailumittareista, joita hyvinvointialueet sitoutuvat säännöllisesti mittaamaan.

Tiedolla johtamista ja ohjausta varten haitta- ja vaaratapahtumailmoitusmenettelyt on uudistettava kattamaan koko sote-järjestelmä (ml. sosiaalipalvelut ja pelastustoimi). Ne on säädettävä osaksi omavalvontaa ja kansallista turvallisuuden kehittämistä, ja niistä saatavaa tietoa on analysoitava säännöllisesti turvallisuuden parantamiseksi. Systemaattista tiedon hyödyntämistä varten ilmoitusmenettelyt tulee kytkeä sote-tietojärjestelmiin ja valtion tietojärjestelmähankeisiin digitalisaation ja älykkäiden tietoratkaisujen tarjoamia keinoja käyttäen.

Säädöksin tulisi myös varmistaa, että valvontaviranomaisiin ja STM:n laitoksiin tehtävistä ilmoituksista kertyvä poikkeamatieto julkaistaan riittävän avoimesti sote-järjestäjien ja palveluntuottajien, ammattihenkilöiden, päättäjien ja väestön saataville. Näitä ovat mm. Fimeaan kertyvät lääkinnällisten laitteiden vaaratilanneilmoitukset ja lääkkeiden ja rokotteiden haittavaikutusilmoitukset, THL:een ilmoitettavat HILMO-tiedot hoidon haittavaikutuksista ja niiden syistä sekä ilmoitukset hoitoon liittyvistä infektioista ja RAI-tiedot.

Koskela Satu
Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus